

grabancát. De a kotyogásban szabályos szünetek álltak be, a zaj állandósult. Talán ruhát mángorolt valaki? De hol, hogyan? Nincs itt egy szemernyi víz sem. Megindultam a hang irányába. Korhadt korlát zárta el az utamat, meg egy figyelmeztetés: itt szakadék húzódik, tessék vigyázni. Odamerészkedtem egy kiugró, lapos, réteges sziklára s lenéztem. Alattam vagy húsz méteres szakadék. Főnt még keskeny sziklás, lefelé kiszélesedett, lent már sötétben csillogó csarnok, melyből minden irányban szűk utak ágaztak el. A mélyén erős sodrású, tán megáradt patak folyt, eltűnt egy kátránytetős, deszkából összetákoltt famalom alatt, majd ismét előtűnt. Forgott a malom, két nagy, vasalt szekérkerék közé erősített falapokat merítgetett a vízbe, hevesen csapkodva, ütemesen nyikorogva.

Ember sehol. Fölbukott a vízből egy rongybaba, mely beleakadt a kerék vascsavarjaiba, fölbukott az agyonázott bohóc, szétvetette a karját, odaütődött a vizes sziklához, nagyot freccsent s elmerült.

Forgott a malom. Az erdő szépsége egyszerre megkövesült. A napot mintha az égre szögezték volna; nem lesz többé alkonyat? És lent ez a kastély méretű, tágas sziklavájat, ki tudja milyen messzire nyúlik a föld alatt? Ember sehol, csak ez a kegyetlen, fémes, tiszta vízzuhogás. Mi történt?

Vázlat az őszre

Temetőben halkul úgy az ének,
ahogy bennem a nyár.
Fázom.
Dúdereg a föld is,
törékeny hajnalokról álmodik,

Vörösmarty malma nem forgott, nem várt békés szelekre, vize nem csobogott, hanem *zuhogott*. Nem patak ömlött bele, hanem áradásnyi víz, vér vagy gonoszság. Verssorában ezer malmot zuhogtatott, Bosch örületes, pontos és pokoli üzemszervezése szerint, egyetlen Malom-Mű-be kapcsolva.

De ez az *egy itt* onnét való. Hogy most senki sem nyüzsög körülötte? Nem forgat embert tűz fölött? Nem teljesít be Dante-i kínokat, nem halat Blake-i nyöszörgést? Ez a csend, ez a mérsékelt üzemelés *most* meggyőzőbb. Tudom, hogy a víz kotyogása tulajdonképpen a zuhogás hang-álcája. A bohóc sem véletlen, hanem a semmi megtévesztő jele.

Figyeltem a kövön egy éles árnyéket; mozdul-e, múlik-e a délelőtt, főnt valóban megállt a nap?... Nem, nincs a pokolban semmi rendkívüli, mert egy rend van, s minden ebben az egy rendben van; csak az történik, hogy a valóság váratlanul és örökre megreked és monotonul ismétlődik. Hogy maga a változás hal meg, és ami hiány, megmarad hiánynak. Aki nincs itt, soha nem is jön el.

Megállt lent a malom. Valaki visszhangosan füttyörészni kezdett. Vasak koccanását hallottam. A bükklevél árnyéka lassan a szikla pereméhez ért.

Vasak koccanása

bezárkóznak a fák,
karjukon haláltáncot
jár a végtelen.

Titokzatos szív borul fölénk.

Életünk **EGYETLEN** lépését
kíséri ez a csend.

FAZEKAS RITA